

Let za koristi delav-
skega ljudstva. Delav-
ci so opravičeni do
vsega kar producirajo.

This paper is devoted
to the interests of the
working class. Work-
ers are entitled to all
what they produce.

PROLETARIAT

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office
at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 2146 Blue Island Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se".

PAZITE!

na številko v oklepaju-
ki se nahaja poleg va-
šega naslova, prileplje-
nega spodaj ali
na ovitku, Ako (146)
je številka
tedaj vam s prihodnjo
številko našega lista po-
steče naročnina. Prosi-
mo ponovite jo takoj.

Štev. (No.) 145.

Chicago, Ill., 21. junija (June), 1910.

Leto (Vol.) V.

Ogromni piknik v Chicagi.

Takega piknika, kot je bil v nedeljo dne 19. t. m. v korist socialističnemu tisku v Riverview parku, še ni bilo v Chicagi. Zanimanje za piknik je bilo splošno ne le v Chicagi, marveč tudi v okolici. Socialisti in ljudje, ki se zanimajo za socializem, so prihajali v nepregledno dolgi vrsti. Bila je živa reka, ki je drla skozi glavni vhod v park. Vozovi polni ljudi, ki so bili prenapolnjeni. Marširalo je čakal pol ure ob cestnem vogalu, da se mu je posrečilo priti na voz ulične železnice. Kapitalistični listi cenijo, da se je piknika vdeležilo 75 do 100 tisoč ljudi. In kapitalistični listi radi podcenijo, kadar gre za prireditve socialistov. Tudi jugoslovanski proletariat se je vdeležil piknika v častnem in večjem številu. Saj je bilo Slovencev nekaj stotin. Videli smo tuje obraze. Poznati jih je bilo, da so Slovenci le po različnih znakih slovenskih podpornih Jednot. Veliki prostor, ki je bil odkazan za Jugoslovane, je bil že popoldne ob treh, tako natlačeno poln, da ni bilo prostora sedeti v travo. Na jugoslovanskem prostoru je bilo tudi življenje. Hrvatski sodrugi in sodruginje so prinesli s saboj tamburice. Ob poludne so hrvatski sodrugi pričeli z marširanjem, ki je žela bučen avplavz tudi pri drugih narodih. Za njimi so nastopile sodruginje tamburašice, sledili so zopet tamburaši in hrv. soc. pevci. Za trenotek je človek pozabil, da biva v mednarodnem Babelu, ki ga nazivljajo Chicago. Misli je, da je na godni veselici v Ljubljani ali pa v Zagrebu. Ali komaj je zapustil prostor, že je slišal dva ali tri tuje jezike. Prišel je misliti realno. Zavedal se je, da je na socialističnem pikniku, na katerega so prileteli proletarci vseh narodov, da opomorejo svojemu orožju — časopisu.

Na tisoče ljudi, pa nikjer nobenega policaja. Za red je skrbel odbor 20. sodrugov. Poznati jih je bilo po majhnem rdečem traku na prsni in malim napisu nad trakom, ki je povedal, kateri list oziroma narodnost zastopajo.

Glavni govornik na pikniku je bil sodrug Seidel, socialistični župan mesta Milwaukee, ki šteje nad 400 tisoč prebivalcev. Sodrugi Seidel je govoril tako ostro, o mestni korupciji v Chicagi, da so nekateri kapitalistični listi zamolčali nekatere njegovih ostrih in resničnih besedij, s katerimi je bil in obsojal mestno korupcijo v Chicagi. Pa ponovno je priporočil Chicago mora postati socialistično mesto, ako se hoče iztrgati korupciji v mestni upravi. Sodrugi v Chicagi je dal nekaj dobrih nasvetov. Predmet njegovega govora je bil: "kako delavci upravljajo mesto?"

Predsedoval je sodrug Seymour Stedman. Govoril je o kupovanju glasov v illinojski državni zbornici. Za njim so govorili govorniki drugih narodov. Pozno v noč smo se razšli z zavestjo, da se drugo leto zopet snidemo še v večjem številu.

Poročevalec.

Splošen pregled.

— **Predsedniku Taftu** je obležal socializem v želodcu. Naraščaj socialistične stranke in lokalne zmage socialistov pri občinskih volitvah so vplivale tako močno na njegove možnosti, da že ne vé, kaj govori. V zadnjem govoru, katerega je govoril v Jackson, Mich. in v katerem je priznal socializem za največji problem sveta, je tudi dejal, da bi bilo najbolje sredstvo proti socializmu, ako bi socialisti ne dobili državljske pravice. Ne vemo, za kaj modri Taft, ni zahteval, da se ne sme noben socialist roditi. Saj blamaža bi bila enaka. Njegova

priporočila je protustavna, torej enaka drugi, ki je tudi neizvedljiva.

Ali njegova priporočila pa pove odprto, da se kapitalisti, sploh vsi, ki se redijo o sragah in žuljih produktivnih stanov, skrajno bojujejo socializma, in da so pri volji osmešiti ameriško republiko pred celim kulturnim svetom, ako je treba vdariti po socialistih.

Nadalje dokazuje priporočilo Tafta, da slabo pozna ameriško ljudstvo. Socializem že danes tako krasno vspeva med domačini, da mu ni treba naraščaja od zunaj. Dasiravno je ameriško ljudstvo vohče konservativno, vseeno pa v njemu še živi duh z leta 1776.

Kar je Taft še nadalje govoril o neizvedljivosti socializma, so stare, obrabljene fraze evropskih socialistov, ki spijo v Evropi že spanje pravičnega med pozabljenim šaro. Taft meni, da ljudje niso tako čisti in plemeniti, da bi v socialistični družbi s tako vnmemo in poštrevovalno delali za skupne interese, kot delajo danes za svoj lasten dobiček.

Taft preobrača kozolce. Ljudje njegove vrste mislijo, da je najprvo treba "poboljšati" ljudi predno se vstvarijo boljše razmere.

Zvršilo se bo narobe. Socializem bo prišel, pa ne radi tega, ker bodo ljudje boljši na svetu, marveč ker jim bo nov red vsilil nove gospodarske razmere (socializem). Kedar bo napočila ta doba, bodo ljudje že tudi zreli na novo družbo, ker jih bodeta napredek in razvoj vzgojila sistematično — od stopnje do stopnje.

— **Iz Pekinga** poročajo, da delni zastopi zahtevajo parlament (državno zbornico).

Na Kitajskem se torej tudi dan. Kitajci so se naveličali vlade božjega sina — kitajskega cesarja in zahtevajo ustavno vladu.

— **Posamezne države** ameriške republike in večja mesta so dobila povabila, da se vdeležijo "mednarodne konference za dobrobit brezposlecev", ki se bo vršila dne 18 do 21. septembra t. l. v Parizu. Konference se bodo vdeležile naslednje države: Ameriška republika, Avstrija, Francija, Nemčija, Anglija, Italija, Danska, Švedska, Norveška, Holandija, Ogrska, Finska, Švica, Luksenburg in Belgija.

Ker današnji kapitalistični zistem provzroča brezposelnost, ne bodo konference rodile nobenega vspeha dokler se ta zistem ne odstrani.

— **Na Francoskem** je nekaj navadnega, da vojniki in mornarji nočejo opravljati stankokazka ali skebskega dela.

Ko je izbruhnila stavka delavcev v plinarni v mestu Lorient, so zapovedali mornarjem, da nadomestijo stavkujoče delavce. Nekaj mornarjev se je uprlo temu povelju. Ko je pričela v parizu stavka uličnih pometačev, je odklonilo pet vojakov odpravljati skebsko delo. Seveda so kaznovali te vojake.

Ali ti dogodki dokazujejo, da se militarizmu ne godi preveč dobro na Francoskem. In to kar se vrši danes na Francoskem, bo pričelo kmalu vstajati tudi drugod.

Duh časa maršira, kapitalistične institucije se pa majojejo in pokajo.

— **"Katoliška cerkev bo zadnji sovražnik socializma,"** je izjavil minoli teden sodrug Berger iz Milwaukee na javnem shodu v New Yorku. To je treba, da zapisemo, ker nekateri delavci mislijo, da je cerkev ista, kot vera, in kdor kritizira duhovnike, ki so le slepo orodje cerkve, ali klerikalizem, da blati s tem vero in zaničuje versko prepričanje.

Mi gotovo nismo farježrei v smislu meščanskih svobodomislecev, ker se zavedamo, da sta duhovnik in svobodomislec podobna

drug drugemu, če zagovarjata današnji roparko kapitalistični družabni red. Oba sta nezažljiva. Ohraniti hočeta krivico, obdržati delavce v kapitalističnem hlapčevstvu.

Ali mi se tudi zavedamo, da cerkev črpa svojo moč iz političnih in gospodarskih razmer, radi tega se tudi ne vdeležujemo enostranskih bojov, katere vodijo svobodomiselní špisarji proti cerkvi.

Pa mi se tudi zavedamo, da je cerkev goło orodje vseh mogočnega in kapitalistov, s pomočjo katerega tlačijo politično in gospodarsko delavce. Cerkev je uzda, s katerim brzdajo znastveno raziskovanje.

Pristuditi ljudstvu vero, bi bila taka nezmisel, kot če kapitalisti in mogočnejši pravijo, da je ljudstvu treba ohraniti vero.

Naša naloga je, da zabranimo teologično mišljenje v socialistični stranki in delavskem gibanju.

Sodr. Bergerju pa zapisemo v dobro, da je na javnem shodu povedal odprto, da bo katoliška cerkev — ne vera, naš zadnji sovražnik.

— **Na tisoče** tekstilnih delavcev praznuje na vzhodu. Tvornice so zaprte, ali pa delajo le tri dni v tednu. Visoka carina draži izdelke, ljudstvo pa ne more plačevati visokih cen. Carina na sirovo volno je sploh najbolj nesramna postojanka v Payne Aldridgevem tarifu. Ko so kovali to carino so rekli: Visoka carina je potrebna v obrambo domačih delavcev.

Zdaj smo pa doživeli, kakšno krasno obrambo so dobili delavci. Tu se lahko govori le še o obrambi trstov, ker bodo z izgovorom na visoko ceno za surovine, lahko poljubno odirali ameriško ljudstvo.

— **V Vatikanu**, v kraljevsko opremljeno palačo rimskih papežev je že pričel prodirati duh časa, dasi imajo tam toliko kut in talarjev, da bi lahko z njimi zatemnili solnce. Iz Rima poročajo, da je papeževa častna straža zagrozila s štrajkom, ker je ošabni papežev tajnik Merry del Val pustil iz službe častnika grofa Salemija. Mogoče je, da bo brzovaj nakrat poročal, da so radi ošabnosti tajnika zaštrajkali tudi kardinali in izrekli, da nočejo nadalje opravljati svetega dela.

Vse se "brihta!" Le kaplani in župniki so pohlevni in prosjačijo Petrov vinar za vatikanskega jetnika, ki v svoji "ječi" vživa lukulska jedila in spi na svilenih perncah. Seve, kaplani in kmečki župniki so nekakšni "fajtarji in kaproli" v cerkveni organizaciji. Ne upajo se geniti, ker se bojijo, da ne bi bili degradirani in postali "gmajnarji". To pove vse, "zakaj so ponižni. No, strahopetci so.

— **Danes je že obče znano**, da Chicago in Pittsburg tekmujeta glede "grafa". Pa ni čudo, da je nemogoče očistiti te dve gnojni jami graftarjev. Pravica prijemlje te vrste lumpe z glave rokavicami. V Pittsburgu sta bila minole dni obsojena dva bankirja, ki sta podkupovala mestne svetovalec. Oba sta bila direktna provzročitelja grafa. Eden je dobil dva meseca, drugi pa štiri mesece zapora in vsak \$500 globe. Ta malenkostna kazen je v primeri z zvršenim hudodelstvom nič.

Bankirja sta računila hladno, ko sta podkupovala mestne svetovalec. Vedela sta, da jima bo nesla podkupnina stokratni profit. Ta majhna kazen pomeni toliko, kot bi brili norce iz ljudstva.

— **Maja Indijanci** na polotoku Jukatan so se spuntali proti mehiškanski vladi. Poročila se glase, da je vlada poslala proti njim kar celo vojsko. Vstaja je torej močna in obsejna.

Indijanci so se vprli, ker so jih veleposestniki in druga profita lačna svojat odirali po načeloško.

Ravnali so z njimi kot z nemo živino.

Zdaj ko se Indijanci mašujejo za prestane muke, pišejo vsi kapitalistični listi o grozodejstvih rdečepoltnih peklenščakov. Dokler so pa veleposestniki in drugi kapitalisti odirali Indijance in jih imeli v sužnosti, pa ni bilo čitati v kapitalističnih listih o kapitalističnih in veleposestniških grozodejstvih.

Indijance smatrajo v Mehiki za brezpravne sužnje.

Amerikanci, ki imajo tvornice na polotoku Jukatan, opisujejo Maja Indijance kot miroljubne in pridne ljudi. Kolika gorja in zla so prestali Indijanci, da je med njimi izbruhnila vstaja, da se mašujejo za prestane muke, kot poroča oficijelno mehiškanska vlada o maševanju.

— **V uradnem** poročilu čitamo, da je leta 1908 umrlo na Angleškem 125 oseb vsled lakote. 52. oseb je umrlo v Londonu, družih 73 pa v provincijah.

V ameriški republiki in drugih evropskih državah tudi ni nič boljše. Ali v Ameriki je kapitalistična vlada tako previdna, da ne vodi statistike za ljudi, ki umrjejo vsled lakote.

Naobratno pa vemo, da lastujejo v Ameriki in na Angleškem, in kot tudi v drugih državah kapitalisti neizmerna bogastva. Kapitalisti in milijonarji pa pravijo, da je to "volja božja". Za njimi pa pričaplajo božji namestniki in rečejo: resnica je to. Ako bi ta pisana družba v kuti in talarju imela le iskrico krščanskega duha v svojem srečju, bi rekla kapitalistom: "Naša hiša je hiša molitve, vi pa hočete iz nje narediti jamo razbojnikov ... pojdite od nas, vi malopridneži."

V resnici so milijonarji kot najvišji zastopniki kapitalizma indirektni morilci ljudi, ki so umrli vsled gladi. Ali duhovniki radi posedajo z njimi ko bogato obloženi mizi. Na siromake in reveže se ne spominjajo za katere je njih mišter Krist umrl na križu. Ako bi se pri slavnostnih žrtelih spominjali na siromake, bi jim morala okusno pripravljena jed obličati v grlu.

— **Premogarski štrajk** še zdaj ni končan. Kapitalisti v državi Illinois in Kansas in ponekod drugod so trmoglati. Pokazati hočejo, da so gospodarji, da nimajo delavci govoriti nič. To je že stara navada kapitalistov.

Kdo je naredil kapitaliste za gospodarje? Kdo je dal kapitalistom pravico, da smejo reči: Ta rudnik je moj, ona tvornica je lastnina mojega brata, ta železnica je last mojega strica, oni plavž pa lastaje moja soproga. Kdo jim je dal to pravico?

Nezavedni delavci! Nezavedni delavci so pri volitvah glasovali za kapitalistični stranki: republikansko in demokratično in s tem izrekli, da je v redu, če posamezni kapitalisti lastujejo orodje, mašine, železnice, parobrode, rudo, premog itd. S tem so delavci priznali zasebno last produktivnih sredstev in zemeljskih zakladov, so priznali kapitaliste za gospodarje.

Za delavca, ako hoče biti gospodarsko svoboden, ne zadostuje, da je le član strokovne organizacije (unije). Delavec se mora organizirati tudi politično v socialistični stranki, ako hoče zdrobiti kapitalistično gospodarske spone in okove. Unija ga le brani v mejah današnje družbe, da gospodarsko preveč ne oslabi in opeša. Politično organiziran se pa bori za strmoglavljenje kapitalistične družbe, za odpravo zasebnega lastovanja produktivnih sredstev in zemeljskih zakladov. Bori se za gospodarsko enakost in odstranitev kapitalistične tlake.

To umevajte delavci! Dokler bomo živeli v kapitalistični družbi, bomo imeli tudi štraj-

ke, bo boj med kapitalisti in delavci. Da v vsakem štrajku delavci prinašajo velikanske žrtve, ni treba povdarjati še posebej, ker je to okusil že vsak delavec, ki je štrajkal.

Ako spoznavamo, da je kapitalistični gospodarski red kriv, da imamo štrajke, tedaj moramo delavci reči: proč s takim redom.

To se pa lahko zvrši, če se delavci organizirajo v socialističnih organizacijah. Kedar so pa volitve, morajo pa glasovati za socialistične kandidate ker je socialistična stranka edina stranka, ki ima jasen in določen program, v katerem zahteva zrušenje kapitalističnega gospodarskega reda in uveljavljenje socialističnega v dobro vseh ljudi.

Delavci! Organizirajte se strokovno v unijah, politično pa v socialističnih klubih in za trpina delavca bodo kmalu napočili boljše dnovi.

Upoštevaljajte ta nasvet!

— **Delavci, pričele so se zopet počitnice.** Kdor ima denar odpotuje v Evropo ali pa v ameriška letna letovišča. Med temi izletniki pa ni delavcev, dasi so delavci najbolj potrebni počitnice. Delavec, ki dela kot živina, priklenjen na dušo in telomorno delo v tvornici, kjer je skozi celo leto okužen in nezdrav zrak, mora ostati in delati v peklu, ko odhajajo na počitnice tisti, za katere je delal. Le malokateri delavci je dandanes tako srečen, da za teden ali štirinajst dni zapusti delavnico.

V tem vidimo velikansko razliko med delavci in bogatini. Na počitnice odhajajo tisti, ki ne delajo skozi celo leto. Delavec, ki je najbolj potreben svežega zraka, mora tlačaniti kot v jarem vprežen vol. Za njega ni počitka, dokler ne leže v gomili ali ga ne seže v krematorij.

Nespametni ljudje trdijo, da je to volja božja. To je laž! Saj duhovniki učijo, da je Bog dal ljudem svobodno voljo. Ker imajo ljudje svobodno voljo, lahko odstranijo to krivico. Glasovati jim je treba za spremenitev današnje človeške družbe — za socialistične kandidate in padel bo zistem, po katerem imajo pravico do počitnic le kapitalisti, ki ne sejejo, žanjejo in orjejo, pa vzlie temu živjajo.

Delavci! Kdor bo delal Boga krivim za krivice, katere danes trpite, mu povejte v obraz, da je navaden lump. Iz Boga je naredil nizkotnega in ničrednega takega kot je sam. Ker je sam lump, humbugar in hinavec, trdi, da je tudi Bog tako nizkotno bitje. Ako bode lumpom, ki zbrablja vero v nizkotne in sebične namene povedali resnico v obraz, ne bodo prihajali nikdar več in podtakli Bogu svoje lumparije. Kdor današnje družabne krivice, bedo in revščino zavrača na Boga, da bi se tem uvekovečil te krivice, je moralna propalica najnižje vrste.

— **Da v klerikalni Španiji** poka in se guglje tron, je največja kriva nekdanja notranja politika Mavre in njegovih klerikalnih pristašev. To dokazuje grožnja meščanskih radikaleev, ki grozijo z revolucijo, če postane Mavra zopet ministrski predsednik.

Republikanski poslanec in advokat Melquiades Alvarez, najboljši govornik v španski zbornici katerega so smatrali za vladarja tako sposobnim, da bi ne bil nihče ugovarjal, ako bi prejšnje dni sprejel portfelj v monarhistično svobodomiselnem ministerstvu, je dejal:

"Glavni interes vseh republikancev mor abiti sedaj v tem, da republikanci obdržijo zvezu s socialisti, ker to tvori zanesljiv vstaški element za splošen punt, katerega bodo podpirali v inozemstvu, kakor hitro bo prišel zopet Mavra do vlade. Danes verjamem, da bo slavila republika svojo zmago."

Ko je zdihnil Francisco Ferrer

preluknjam po kroglih in vojaških pušk, je zarajalo nepopisno veselje v klerikalnem taboru: Ferrer je mrtev," so kričali umora pijani klerikaleci. Padel je reprezentant svobodne misli in odločen boritelj za zrušenje kapitalističnega gospodarstva. Z njim smo pokopali vse."

Kako kratko je bilo veselje! Klerikaleci so se zopet urezali. Umorili so človeka in misli, da so s tem uničili tudi misel, idejo, boj za boljše razmere v splošno ljudsko dobro.

Mučeniška smrt Ferrera je še le vzdramila španski narod, spojila je v eno celoto vse, ki vidijo v klerikalizmu največji zadržek za napredek in ljudski blagostan. Duh Ferrera vstaja, se dviga in preti klerikalnemu zmagu na Španskem s poginom.

NAŠ KONGRES.

Se nekaj dni, in v Chicagu se snidejo iz vseh strani prostrane ameriške republike zastopniki vzbujenega jugoslovanskega delavstva na prvem jugoslovanskem socialističnem kongresu tostran oceana.

Se nekaj dni, in zastopniki razredno zavednih jugoslovanskih delavcev v Ameriki na svojem prvem zboru zaertajo novo dobo v socialističnem gibanju jugoslovanskega proletarijata Zedinjenih držav.

Velik je korak naprej, ki smo ga storili. Čas delo in potreba je prinesla to. Pred dobrimi petimi leti, ko ni bilo razen nekaj malega v Chicagu še niti duha ne sluha o socializmu med ameriškim Slovencei, bi ne bili še niti sanjali, da bodo v tako kratkem času hiteli slovenski socialisti iz Pennsylvanije, Ohio, Kansasa in bližnjih illinojskih mest na svoj prvi zbor v Chicagu. Še manj bi bili mislili to o hrvatskih, srbskih in bolgarskih sodrugih, katerih širše gibanje je staro komaj dobrih par let. A danes je že drugače. Neumorno delo: agitacija in naš tisk je vsejalo razredno zavest in ta je obrodila prvi sad: organizacijo. Slovenski, hrvatski, srbski in bolgarski delavci imamo danes že okrog štirideset krajevnih socialističnih skupin s približno petsto člani; imamo svoje časopise itd. Nastala je potreba za večje, resno delo. Doba eksistenčnega boja je za nami, a pred nami je velika doba razvoja in napredka. In jasni narčrt za veliko delo te dobe ima izvršiti naš prvi kongres.

Največja in najvažnejša naloga, katero ima izvršiti kongres, je združitev slovenskih, hrvatskih, srbskih in bolgarskih socialističnih skupin v Ameriki v eno organizacijo, v eno celoto. Nič ni bolj naravnega in nič bolj potrebnega. Socialisti, razredno zavedni delavci vseh narodov smo si itak bratje; naši temeljni principi so jedni in isti. Jugoslovanski delavci imamo pa še toliko več skupnosti, ker naš veže že sorodnost po jeziku. Razloga ne poznamo, ki bi bili proti združenju. Tukaj nas ne deli ne Kolpa, Una ne Sava; ne deli nas nobena deželna ali državna meja niti veroizpovedanje. Združeni smo že takointako — kakor z delavci vseh ostalih narodnosti —: združil nas je ameriški kapitalizem. Da se jugoslovanski delavci v Ameriki lahko zedinimo — in se tudi bomo zedinili — in združeni sodelujemo v velikem boju za osvoboditev dela, to bo pokazal prvi zbor slovenskih, hrvatskih, srbskih in bolgarskih socialistov.

Naš kongres bo prva velika demonstracija v socialističnem gibanju jugoslovanskega proletarijata v Ameriki.

Sodrugi! Priporočajte hrvatskim delavcem "Radniško Stražo" edini hrvatski socialistični list v Ameriki. Naročnina je \$2 na leto. Naslov: 1830 So. Centre Ave. Chicago, Ill.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in izdajatelj:
Jugoslovanska delavska tiskovna družba
v Chicago, Ill.Naročnina: Za Ameriko \$1.50 za celo leto, 75c za pol leta.
Za Evropo \$2 za celo leto, \$1 za pol leta.
Opisati po dogovoru. Pri spremembi bivalitke je poleg novega naznani tudi STARI naslov.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by
South Slavic Workmen's Publishing Company
Chicago, Illinois.

Glasilo Slovenske socialistične organizacije v Ameriki.

Frank Podilpec, President;
John Petrich, Secretary;
Frank Jančič, Treasurer.SUBSCRIPTION RATES: United States and Canada,
\$1.50 a year, 75c for half year. Foreign countries
\$2 a year, \$1 for half year.

ADVERTISING RATES on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

2146 Blue Island ave. Chicago, Ill.

11

Resne besede.

Brez delavcev ne bi bila moč kapitalistov vredna, piškavca oreha; brez delavcev bi bili vsi stroji za nje mrtvi; brez delavcev jim kapital ne bi dal obresti; brez delavcev ne bi bilo profita, brez profita pa ne bi imeli nobene moči. Od delavcev je odvisno, ali stroji sploh delajo in kako delajo. Če oni ne bi delali, ne bi bilo ne hrane, ne obleke, ne stanovanj, ne vsega tistega luksusa, ki ga samo bogatini uživajo. Jasno je torej, da so pravzaprav delavci bolj gospodari, kakor pa kapitalisti. Ali delavci večinoma tega ne izpolnjevajo, zato pa služijo kapitalistom na svojo lastno škodo. Če bi delavci to razumeli, bi tudi vedeli, da je v edinstvu njih moč, s katero lahko vse doseže.

To sicer ni nič novega; en del delavcev, ki je imel več priložnosti misliti, je to že izpoznal. Posledice tega izpoznavanja so stavke. Delavci se že pogostoma poslužujejo tega orožja, ali priznati moramo, da ne konča vsaka stavka z zmago delavcev in slučajni niso redki, da se položaj delavcev po takem poskusu čisto pohujša. Ako iščemo vzroke takih izgub, moramo priti do prepričanja, da škoduje delavcem največ premajhna gospodarska moč in pa pomanjkanje sloge. Tisti trenutek, ko delavci sklepajo štrajk, so navadno vsi navdušeni za boj v kratkem odločiti, je dobro. Ako pa trajajo stavke dlje časa, je slaba, kajti če zmanjkajo sredstva za podporo, iz gine pri mnogih prvi pogum. Skrb za življenje, za družino, postane močnejša od prvotnega namena, zapuste svoje tovariše, gredo na delo, potegnje se nekoliko delavcev za seboj, in kakor hitro je čvrsta veriga delavcev pretrgana, je pogostoma štrajk že tudi izgubljen. Nesloga pahne delavce v slabši položaj. Ali tudi če bi bili delavci enega podjetja složni in dosti pogumni da vztrajajo do konca, še nimajo gotovosti, da zmaga, ker se lahko zgodi, da pridejo delavci od drugod in prevzamejo delo. Sloga mora torej obsegati širše kroge; ne samo delavci senega podjetja, enega kraja, ene stroke, temveč delavci iz vseh dežel morajo biti združeni, složni, zedinjeni, če hočejo kaj velikega doseči.

Štrajk je zadnje sredstvo delavcev za osego boljših življenjskih pogojev. Ali kakor za vsak boj, je treba tu i za štrajk temelji te priprave, tembolj, ker se nahaja gospodarska moč večinoma v rokah nasprotnikov. A kdo naj izvede te priprave?

Posameznik ne more izvesti nobenega boja, zato tudi ne more izvršiti vseh priprav. Ker pa se gre v boju delavcev za korist vsega delavnega ljudstva, je jasno, da so za boj in za priprave poklicani vsi delavci. Treba je torej organizacije, dobre organizacije. Pa še zanj je treba dela, mnogo dela, zavednega dela, in kar je posebno važno: vztrajnega dela. Namen organizacije pa mora biti delavski boj.

"F. S."

Mnogo delavcev se še dandanes klanja vsakemu duševnemu prilikavcu in lenuhu, ki samega sebe nazivlje gospod.

Dopisi.

Pueblo, Colo.

Sodrug urednik!

V številnih prilikah je Krist obsojal oduševstvo, menjave denarja in barantave. Ob neki priliki je celo vzel bič v roke in spodil kramarsko svojat iz hiše božje. To je bilo takrat, ko je še živel Krist, hodil po zemlji in učil ljudi. Ali časi se spreminjajo, in njegovi namestniki v njih.

22. in 26. maja so imeli v tukajšnjem tempelju, hramu božjem ali cerkvi veselico. Prodajali so vstopnice po 25 ct. ravno tako, kot se prodajajo za kakšno drugo veselico v privatni dvorani. Ponujali so jih na prodaj še otroci. Nem, kaj so delali na veselici? Poizvedoval sem, pa nisem drugega zvedel, da so "gspud gut in faj."

Ne brigral bi se za veselico v cerkvi. Po mojem mnenju se lahko vsakdo zabava po svoje in kjer hoče. Ali duhovniki dostikrat govorijo raz leco, da si je zabave in veselice izmislil peklenšček, da tam nastavlja spretno zanjke in mreže, v katere lovi človeške duše. Nakrat pa napravijo veselico v cerkvi, v svetišču. Prireditel veseli na takem mestu mora osumniti vsakogar. Tu je mogoče le dvojce: Ali duhovniki lažejo, kedar govorijo da so veselice — plešišča in gledališča peklenščekova iznajdba, ali pa se cerkvi že tako slabo godi, da ne vlečejo več suhoparni govori o peklenških mukah in da je treba vabiti ljudi v cerkev z veselici in godbo.

Tudi žegni izgubljajo svojo moč. Pred 15. meseci je tukajšnji župnik poročil neko dvojico z vsemi žegni, ki so potrebni pri podelitvi sv. zakramenta — zakona. Zakonska dvojica je rada čitala "Domoljuba" in "Am. Sl." Vzlic temu pa žegni niso držali. Sodnik ju je razporočil, žegni so se pred sodniško razsodbo razpršili v nič. Da so žegni izgubili svojo moč, je bil pa kriv neki drugi pobožnjak, ki je tudi rad čital "dobre katoliške liste" in svete knjige.

Gospa in pobožnjak sta odpotovala, ločeni soprog pa še čita "Domoljuba" sebi v tolažbo in premišljuje o minljivosti sreče na tem svetu.

Tudi tega škandalčka je terejalskih in pobožnjaskih krogov ne bi omenil, ker me ne briga prav nič, kako pobožnjaki in terejalski živijo, ako bi slov. kat. list ne bil psoval socialiste z "la mano nera."

Napisal bi lahko, kako se tukajšnji pabažnjaki koljejo in pobijajo med seboj z noži in drugim orožjem. Povedal bi lahko, da na Missouri niso socialisti kradli čevljev iz škatali itd. itd. Ali postal bi preobširen. Kdo naj se zanima za vse terejalske škanđale. Ljudje so, kot mi. Razlika je le ta, da ne vidijo bruna v svojem očesu, pač pa pezdri v očesu svojega bližnjaka.

Sodrug! Agitirajte pridno za "Proletarca" in širite ga marljivo. "Proletarec" je edini socialistični list v Ameriki, ki je tiskan v slovenskem jeziku. Med narod sodrug! Opirajte mu oči in organizirajte ga. Pobijajte povsod laž, hinavščino in praznovost in širite socializem. S takšnim delom boste postali vredni nasledniki Krista in Ferrera.

S soc. pozdravom

Pisatelj.

Glencoe, Ohio.

Sodrug urednik!

Upam, da boste priobčili že zopet moj dopis, ker imam precej stvarnega gradiva. Že tretji teden stavlamo v Delora premogokopu, ki je lastnina Highland Coal družbe. V te mpremogokopu je višji priganjač (superintendent) dobro poznani Hib. Reepars. To človeče, najpokornejše bitje kapitalistov pašuje že tri leta v tem premogokopu po vzoren starokopitnih turških paš in agov.

Premoganje smatra za turško rajo, ki ima le pravico delati in ne sme zahtevati plačila za svoje delo. V svoji hlapčeplaznosti do kapitalistov je to človeče, ki tudi ni nič drugega kot delavec, naveden hlapec kapitalistov, dasi se nazivlje superintendent, zabredlo tako daleč, da dovoli voziti premog v kurilnico ko pride iz jame, ne da bi ga dal vagati. Vsak voziček, ki gre v kurilnico, trdijo, da vaga le 18 stotov, ker semintje se primeri, da nekateri voziček vaga pod 45 stoti.

Organizirani delavci pa niso tepeji in norei. Zastavkali smo in stavlamo že tri tedne. Rekli smo: Ne vrnemo se na delo, dokler nam ne plačajo 40 stotov za vsak voziček, ki gre v kurilnico.

Tekom stavke je bil že trikrat dogovor med zastopnikom unije in družbe. Doseglo se je nič! Dne 14. junija smo imeli shod. Navzoča sta bila predsednik in podpredsednik premogarske unije za državo Ohio. Nagovarjala sta nas, da naj sprejmemo pogoje družbe. Mi smo pa rekli ne in da ostanemo pri svojih zahtevah.

Superintendent ima posebno na piki delavce (oziroma zaupnika) pri vagi. Kedar so volitve, daje za pijačo petoliznikom, krivohrbtnikom in klečeplazem, da bi zvolili delavcem pri vagi kakšnega ponižnega hlapca premogarske družbe. Ali ves trud je zastoj. Tu so premogarji organizirani in zavedni in ne prodajo za skledo leče svojih pravice.

Sedanji delavec pri vagi, ki je superintendentu trn v peti, že opravlja ta posel skozi štiri leta. In dne 10. junija smo ga zopet izvolili soglasno za dve leti. Superintendent je dajal zamen za pijačo. Pivo je zgubilo popolnoma privlačno silo. Tako odgovarjajo delavci na kapitalistično vado, kjer so zavedni.

Končno opozarjam vse organizirane premogarje, da vsak dogodek, spor med premogarsko družbo in premogarji takoj sporočijo "Proletarcu" ali pa "Glasilu" S. N. P. J. Slovenskih premogarjev j edanes že na tisoče v ameriški republiki. In te premogarje je treba obvestiti o vsakem boju med delom in kapitalom.

Rudarji ne pišite poročil o žegnanju cerkev. Taka poročila lahko zanimajo terejalec in stare zarjavele device, ki se že danes veselijo, da bodo peli "čez" v rajskem zboru serafinov in kerubimov. Poročila o žegnanju cerkva prepustite le histeričnem osebam in pa listom, ki pišejo za ljudi, ki so se skregali z zdravjo človeško pametjo. V delavske liste morajo poročila o delavskem gibanju in položaju. Delavca, ki se težko služi svoj kruh, ki vsaki dan vaga svoje življenje v boju za obstanek, ne morajo zanimati terejalske čenče. Rudarji! Take čenče prezirajte!

N. Ž. unijski rudar.

Pueblo, Colo 13. junija.

Cenjeni sodr. urednik!

Delavske razmere v tem kraju so v resnici zelo slabe — dela 12 urno, povprečna plača 16—18 ct. na uro. Zlati časi za delavca, kaj ne? O organizaciji ni ne duha ne sluha. Reči moram, da smo pravi sužnji in to nezavedni sužnji tiranov kapitalistov. Sploh se delavstvo tukaj maloča nič ne zaveda svojega razreda. Seveda, tu ne upoštevam samo slov. delavce, temveč delavstvo sploh tako eno raso kot i drugo. In to seveda iz soc. stališča, katero je ravno v tem kraju, z ozirom na število delavstva še zelo malo znano.

Delavstva je tukaj primeroma okrog deset tisoč raznih strok, toda ogromna večina še ni organizirana. Marsikatera stvar bi se dala doseči v korist delavstva, toda to je zopet odvisno od delavcev samih in glede na organizacijo. Kajti le ako je delavstvo dobro organizirano mu je mogoče uspešno nastopiti za svoja prava napram tiranu kapitalistu. Organizirano bi moglo biti tako strokovno, kot tudi politično. Pogledati nam je le v kraje, kjer je delavstvo dobro organizirano na vspehe, katere si je pridobila, to seveda potom boja z vztrajnostjo in zavestjo kot na primer, priznanje unije, skrajšanje delavnika in večje plače.

Kaj tačega pri nas, dokler je delavstvo tako nezavedno, dokler bo videlo v vsakem črnosuknjiču v vsakem parasitu, kateri lenuhari na stroške delavstva, svojega "gospoda" seveda ni pričakovati. Sploh pa, ko bi bilo med našim delavstvom malo več treznosti in razuma doseči bi se dalo marsikaj to zlasti velja v veliki meri za naše Slovenske delavce.

Toda med našim delavstvom je še zelo razširjen tisti brezpotrebni verski fanatizem na eni in alkoholizem na drugi strani. Seveda, z besedo "alkoholizem" se ne soglašam z fanatičnimi tempereniki, nikakor nisem nasprotnik, ako si delavec po napornem dnevnem delu privoščiti steklenico pive ali kaj podobnega ne tega ne, bilo bi nespametno. Vidi se pa ravno v alkoholu mnogo gorja in nesreče, kajti alkohol je nevaren z dveh strani na eni strani mori alkohol duh in na drugi pa telo. Koliko mladeničev, delavcev in družinskih očetov je že onesrečil ravno alkohol, koliko družin trpi revščino in pomanjkanje in zakaj, zato, ker je oče udan pijančevanju korist pa ima kdo? — odgovor je kratek: zopet naš izkoriščevalce kapitalist, kajti kar on vrže delavcu v podobi mezde, zne mu delavec v podobi alkohola nazaj.

Da se ne bo krivo razumelo in mogoče si bode kateri še sploh mislil da hočem nastopiti proti tukajšnjim slov. gostilničarjem ne, tega namena nimam, kajti kot socialistu mi je nemogoče in bi tudi bilo nesmiselno nastopiti proti posameznikom, pač pa moramo nastopiti proti sistemu današnje človeške družbe. — Ko bi delavci le nekoliko tega, kar dajo za alkohol porabili sebe v prid in bi mesto v toliki meri vreči za alkohol, si naročili dobre knjige in delavske časopise, katero edino je njih orožje, bili bi mnogo na bolj, imeli bi ne samo tednika v podobi našega "Proletarca" marveč lahko že dnevnik, kot jih imajo delavci drugih narodnosti. Vzemimo za vzgled Čehe, koliko so oni na boljše glede organizacije in tiska. Ravno v tem se zrcali, koliko znajo razredno zavedni delavci ceniti moč časopisa in svojega zagovornika, kateri se bori nevstraheno za koristi in pravice delavstva. Da imamo mesto tednika dnevnik ali vsaj trikrat v tednu izhajajoči list, koliko bi bili na boljše, prvič imeli bi močnega zagovornika in neustrašenega boričelja za naše pravice in drugič več upogleda v svetovno delavsko gibanje, kar zopet ni brez vsakega pomena.

Imamo sicer mnogo ljudi, kateri hočejo veljati za dobre socialiste, toda žal, večji del samo takrat, kadar so pri bari, a o kaeih smotrih in idejah socializma razumejo zelo malo in še to si večkrat krivo tolmačijo. Po mojem mnenju in tudi mislim po mnenju vsakega socialista, treba je našemu gibanju, treznih značajnih in razumnih delavcev, ne pa raznih kristolovcev, kateri zagovarjajo vse ideje samo tako dolgo, dokler se kaj malo drugače obrne, da njim ni všeč, že ne marajo nič več slišati ne o listu ne o socializmu. Takih ljudi bi bilo bolje, da sploh nikdar ne pridejo med gibanje, kajti kateri nimajo resnega namena posvetiti se idejam razredno zavednega delavstva ter postane odpadnik one stvari, katero je prej samo zagovarjal, postane hujši nasprotnik naš, kot pa kapitalist sam.

Pozdrav vsem sodrugom in zavednim delavcem.

D. P.

"Mi tega ne prenaresimo!"

Med ljudstvom, premnogokrat prevaranim in izdanim, nahajamo prav čisto hladne osebe, ki popolnoma trpno pogledujejo na vsako delovanje, pa bodi to kulturno politično ali strokovno. Ako pa jim kdo dokazuje potrebo javnega delovanja, dobi za odgovor: "Tudi ti tega ne boš prenaresil." Ves družabni razvoj pa zavrača to trditve. Pred sto in sto leti je bil ubože odvisen s svojim življenjem in imetjem od dobre volje posameznikov. Mogli so ga zapreti ali pa prodati v suženjstvo, oženiti ali pa omožiti, nabiti ali pa ubiti.

Suženjstvo se je vsled napredka dobe in vsled naporov modrejših ljudi spremenilo v podložništvo. Neomejeno brezpravje se je umaknilo omejenemu. Korak za korakom je šlo naprej ter dobivalo drugo, mirnejšo podobo. Od podložništva se je prišlo k tlačanstvu. Še danes so njeni sledovi videti na vseh onih, nad katerih hrbti je vihtel valpet svoj bič. . . . Povprašajte te, ali smo napredovali ali nismo. In kdo je to provzročil? Oni, ki so drveli neprestano naprej ne boječi se za groženj, žaljenj in preganjanja. Njihova kri in njihove misli so tvorile gnojilo zemlji, iz katere raste sedaj državljanske svobode. Brez tega bi ne imeli ustavnih pravic, tiskovnih in zborovalnih svobod, natančno določenega delavskega

časa, bolniškega zavarovanja in drugih reform, katere sicer še približno ne zadoščajo, ali katere se morejo, kakor premmogoe druge izpolniti. Zato pa: starejši so prenaresili, prenaresajo tudi mi.

Le v zdravem gibanju premišljanju in delu je blagor nas in vseh prihodnjih.

Listu v podporo.

Glencoe, Ohio. Jože Orel 20 ct.
France June 5 ct. K. Pavšič 5 ct.
Dne 13. junija t. l. je imelo društvo "Jutranja Zora" št. 54. S. N. P. J. svojo redno sejo, katere so se vdeležili tudi bratje bratskega društva z Neefa. Ker smo se po seji razgovarjali pri bratu Ivanu Kravanju o delavskem položaju smo darovali "Proletarcu" \$3. Posebej so darovali z besedilom: Doktor Blaž Tavčar 25 ct.; ker sem kupil harmoniko po ceni Jože Dernač 3 ct.; France Rauscher 10 ct.; Ivan Mauri 10 ct.; Veheclj Pumpa 10 ct.; France Pumpa 25 ct. Hvala vsem.

Sygan, Pa. Kdor hoče zastopati delavske interese, mora biti socialističnega mišljenja 25 ct.; izvanredna seja kluba je odločila za oglas v listu v podporo \$5.

Frontenac, Kans. And. Podlesnik 25 ct.

Pueblo, Colo. Karl Botista 50 ct. ker je Ivanka Pečjak vzorna socialistka; Frank Stupan 50 ct, da bi jo posnemale tudi druge; Karl Pogorelec 50 ct, ker socializem napreduje dobro; Mihael Pogorelec 50 ct. ker mu neki list za en dolar na leto dvakrat na teden v hišo prihaja; Blaž Kirn 25 ct. ker nekemu listu dvakrat na teden tiskarski škrat nagaja; R. Z. 25 ct. Amico, deficite deficite, non sori bere. Ivan Pogorelec 25 ct. ker so Rokovnjači okrali. Adolf Lupek 25 ct, ker so ga v Denver poslali. — Hvala vsem.

AMERIŠKI "LORDI" IN DELAVSTVO.

Zvezini senat, — ki po vsi pravici zasluži ime "zbornica ameri-

skih korporacijskih lordov" — je 11. t. m. potrdil skoro jednoglasno, da mora znani Shermanov ("proti") trustni zakon veljati tudi za delavske unije. Ta zakon je bil svoječasno sprejet, da kaznuje tiste, kateri se medsebojno družijo v svrhu, da gospodarsko uničijo tretjega. Naperjen je bil torej proti trustom, kateri z monopoliziranjem trgovine in produkcije uničujejo male in neodvisne podjetnike. Toda do danes trustom ni ta zakon skrivil niti lasu na glavi. Kajti kapitalisti imajo v rokah vsa sredstva: denar, sodišča itd. vsled česar jim je vsak zakon ničla, za katerega se toliko zmenijo, kot za lanski sneg. Pač pa so ta zakon že neštetokrat izrabili proti delavskim unijam, češ: delavci se združujejo na škodo kapitalistom, torej so tudi (!) nekažneni trust. To preganjanje organiziranih delavcev je bilo doslej protizakonito, kajti omenjeni zakon je bil omejen le na truste; a od sedaj se bo pa vršila persekucija unij zakonitim (!) potom, ker je tako sklenila "zbornica lordov". Delavcem, kateri tako verno glasujejo za kapitalistične kandidate, se ta kreпка zaušnica vsekakor dobro prileže!

Ako si socialist, a se bojiš v javnosti govoriti o socializmu, kaj kaj pa si potem?

TAJNIKOM SLOV. SOC. KLUBOV.

Vsak delegat za prvi jugoslov. soc. kongres mora prinesiti vsak s seboj pooblastilo.

Pooblastilo naj napiše tajnik. Podpišeta naj ga pa tajnik in sodrug, ki je predsedoval seji, ko je bil izvoljen delegat.

Pooblastilo naj se glasi enoslovno: Slov. soc. klub št. 1. potrdi, da je sodrug N. N. delegat za prvi jugoslov. soc. kongres v Ameriki.

Siede podpisati in pečati.

Preporočam sodr. tajnikom, da vpoštevajo ta nasvet in ga izvrše.

S soc. pozdravom

John Petrich.

Poziv na vse jugoslovanske socialistične organizacije v Ameriki.

Predlogi podpisanega odbora so po splošnem glasovanju sprejeti v celoti, vsled tega sklenjemo

Prvi Jugoslovanski Socialistični Kongres v Ameriki.

za v nedeljo 3. in ponedeljek 4. julija 1910 v Chicago, Ill., v Narodni dvorani, 1800 So. Centre Ave. s sledečim dnevnim redom:

- Otvoritev in konstituiranje kongresa:
 - pozdrav medjugoslovanskega odbora za sklicanje kongresa;
 - volitev treh članov za pregled pooblastil;
 - volitev petero članov za utrjenje dnevnega reda;
 - volitev dveh predsedateljev in štirih zapisnikov.
- Poročila slovenskega, hrvatskega, bolgarskega in srbskega poslanstva o gibanju in položaju organizacij.
- Organizacija Jugoslovanske Socialistične Zveze v Ameriki:
 - referati (poročila) in resolucije:
 - Izseljevanje Jugoslovancev in njihov položaj v Ameriki; — poroča sodrug Dimitar Ekonomoff.
 - Jugoslovani in delavsko razredno gibanje v Ameriki; — poroča sodrug Milan Glumac-Jurišić.
 - Stališče ameriškega jugoslovanskega socialističnega gibanja napram jugoslovanski socialni demokraciji v Evropi; — poroča sodrug Blagoje Savić.
 - zaključek o platformi;
 - pravila; — poroča sodrug Josip Zavertnik st.
- Zvezina tiskarna; — poroča sodrug Stjepan Zlodi.
- Volitev upravnega in nadzornega odbora Jugoslovanske Socialistične Zveze.
- Slučajnosti.
- Razpust kongresa.

Splošno glasovanje je najde odločilo, da se v soboto pred kongresom ob 8 uri zvečer vrši predkonferenca;

da vsaka organizacija zamore poslati največ dva delegata in da vse organizacije pozovejo svoje člane, da dajo prostovoljni prispevek za pokritje stroškov kongresa.

Socialistični klubi, kateri vsled velikih stroškov ne morejo poslati delegata na kongres, lahko pooblastijo zastopnika ktere druge organizacije ali kluba, da jih zastopa na kongresu. Dali bo za dotični delegat imel toliko glasov kolikor mandatov, o tem odloči šele kongres.

Pozivljamo vas torej, da takoj izvolite delegate in naznanite njih imena tajniku tega odbora najzadnje tri dni pred kongresom.

S socialističnim pozdravom

Medjugoslovanski odbor za sklicanje kongresa.

Chicago, 8. junija 1910.

11

11

11

11

11

11

11

11

11

11

11

11

11

11

11

11

Iz delavskega sveta.

— Delavci se opozarjajo, da razmere v rudarskem okolišu mesta Lead, So. Dakota, so še vedno napete med ondotnimi rudarji in delodajalci. Ogibljite se torej tega kraja.

— Iz premogarskih krajev, Pennsylvania, prihaja burna poročila. V Greensburgu so kompanijske barabe ubile dva štrajkarja. Valed posredovanja kapitalistov je tamošnje zvezno sodišče prepovedalo štrajkujočim premogarjem vsako zborovanje in prirejanje obhodov po ulicah — ki so javna lasti — samo da ne bi pokazali svoje moči.

— Iz poročila vladnemu oddelku za trgovino in delo je razvidno, da dela v Schwabovih jeklenah v Betlehemu, Pa., 2640 delavcev po dvanajst ur na dan, sedem dni v tednu s plačo po 12 do 14 centov na uro.

— Vrhovno državno sodišče v Pennsylvaniji je izdalo odlok, da je štrajk za zaprto delavnico — zločin.

— Severozapadne železnice — Northern Pacific, Great Northern, Northwestern in Chicago, Milwaukee & St. Paul — so zadnji teden odpustile čez 10.000 delavcev, ki so delali na tirih in gradili nove proge. Železniški kralji navajajo sledeče vzroke: stalno naraščajoči davki, prevelike (!!) plače delavcev, predrag material itd. Prosperiteta, kaj!!

— Štrajk organiziranih pekov je v sledečih mestih: New York, N. Y. Chicago, Ill., St. Paul, Minn. Hudson County, N. J. New Orleans, La., Pittsburg, Pa. Oklahoma City, Okla.

— Dvajset odstotkov vseh delavcev v predilnicah bombaža na Jugu so otroci izpod 16 leta. Več kot polovica teh malih mezdni sužnjev ne zna pisati niti čitati, samo zato, ker — nimajo časa, hoditi v šolo.

— Delavski zmage: V Racine Wis. je 200 štrajkujočih mizarjev pridobilo zvišanje plače 50 centov na uro. Organizirani peki v Denveru, Colo., so si po sedemdnem štrajku priborili \$1 več na teden.

“VELIKA DELA” MISTRA ROOSEVELTA.

Mister Roosevelt, ex - governor, ex - podpredsednik in ex - vse katerega dolgi znani politični štreber Hearst, da sanja o imperializmu v Ameriki, je velik “junak”. Stori je sledeča “velika” in “junaska” dela:

Leta 1898 se je vdeležil vojne na Cubi z znano četo “divjih jezeceev”, in njegov “junaki čin” je bil, da je ustrelil bežečega Španca v hrbet! Največjega “junaka” se je pa skazal Mister Roosevelt lansko leto v Afriki. Ubil je 17 žiraf, 8 ebeer, 4 gazele, 19 levov, 6 slonov, 5 nosorožcev, 7 povodnih konjev in 23 glav drugih zveri, katerim se sam ne ve imena.

Slava takemu “junaku”!

Zvezini senat je sprejel zakon o novih poštnih hranilnicah. Spekli so ga republikanci. Še pri zadnjih generalnih volitvah so Taftovi pristaši obljubili, da bodo o-anovali poštne hranilnice. Pozneje jim je pa bilo žal te obljube; odlašali so dolgo, in sedaj še le, ko je kongres že na razpustu, ukrenili so nekaj, boječi se, da ne ostanejo lažniki. Toda te poštne hranilnice, kakršne določa zakonski načrt, niti z daleč ne odgovarjajo svojemu pravnemu namenu. Gotov del denarja, ki ga bodo sprejemale pošte, ima biti po tem novem zakonu naložen v bankah z 2%. Potemtakem bodo imeli od tega podjetja glavno in največjo korist kapitalisti, ne pa ljudstvo, ki upravlja pošto. Ej, kapitalisti, in bankirji, kateri pošiljajo svoje agente v kongres, že vedo, kako čuvati svoje privatne interese, medtem ko ljudstvo spava, spava...

Predsednik Taft je pred kratkim zabil vstop v svoj urad v Beli hiši nekemu kongresniku, kateri ga je nedolgo tega ostro kritiziral. Kaj pa je pravzaprav ta Taft? Ako je naša republika v resnici kakšna republika, potem je ljudstvo suveren ali vladar in Taft je očitno le hlapec ljudstva, kateri ga je najelo, da opravlja gotove vrste posel v Beli hiši. In človek, kateri ga graja vsled njegovih nebrojnih napak, ima rav-

no toliko pravice v njegovem uradu kot vsak klečeplazec, kateri liže prah s Taftovih čevljev. Ako si pa Taft domišlja — kakor si je naduti Roosevelt —, da je “mekaj več”, da je morda kakšno veličanstvo”, kakršne imajo v blaženi Evropi — potem: goodbye republika!

Narava je ustvarila premog in ga podarila materi zemlji. Premog je torej prirodna dedščina vseh ljudi. Premogariji kopljejo premog, in to je vsa veljava, katero ima. Par ljudi si je pa prilastilo — vsled krivičnega družabnega reda — podzemeljske sklade premoga in bojkotiralo ostalo ljudstvo, da ga ne sme rabiti. Ti ljudje niso ustvarili premoga; zato nimajo najmanjše pravice do njega razen ako bi dejanski pomagali pri produkciji istega. Krivični lastniki premoga bojkotujejo delavce, ako zadnji niso zadovoljni z nizko plačo; bojkotujejo ostalo ljudstvo, ako neče plačevati visokih cen za premog. Če se pa premogariji osmelijo bojkotirati lastnike premoga s tem, da ne marajo delati za vsako ceno, katero jim zadnji dovolijo in da zaštrajkajo — u! tedaj krivični lastniki premogokopov kličejo nebo, sodišča, šerife in milico na pomoč. Za premogarje je velika nevarnost, če zahtevajo pravičen delež za svoje mukatno delo. A kadar pa lastniki premoga bojkotirajo ljudstvo s tem, da mu odrečejo premog, dokler ljudstvo ne plača tiste cene, kakršne oni zahtevajo, — tedaj je pa to business, zakonita stvar, saj veste! Lopovski kapitalisti, kateri so oropali ljudstvo premoga, imajo vsled neumnih pravil privatnega lastništva vse ugodnosti na svoji strani. Oni vedo, da premogariji morajo končno sprejeti njih pogoje, ako nečejo poginiti gladi; in oni vedo, da ljudstvo mora plačati, kolikor zahtevajo za premog, ako neče zamrzniti po zimi.

What fools these mortals be!

Bratska nam “Radniška straža” piše: Slovaški pop v Westville, Ill., je pri neki priliki v cerkvi pobiral denar v neko “sveto” svrhu. Pripetilo se pa je, da je neki navzoči delavec dal samo 10 centov, kajti — več ni imel. Pop mu je pa jezo vrzel desetico nazaj rekoč: “Ker ne daš več, imej pa še teh deset centov. Kupi si vrv, pa se obesi!” — Takšna je skromnost današnjih popov. Nesreča je samo, da je narod še tako neumen, da jim vse verjame.

SOCIALIZEM

ne more in ne sme izgubiti svoje- ga razrednega značaja, ker v svojem temelju je zastopnik razlaščenec, ki se bojujejo za nov svet in novo življenje, ustvarjajoč s tem tudi nov nazor o svetu in življenju. Tudi v občini mora nastopati v znamenju preobrata, ki se ima izvršiti z umnim delom, rušec stare navade in oblike. Neumestno bi bilo, udajati se iluzijam o vsegomočnosti prihodnje socialne revolucije. Zanj je treba predpogojev. Razvoj kapitalizma in pomnožitev proletarijata ustvarja boj in kolikor popolnejši je ta razvoj, toliko brezobzirnejši bo razredni boj, v svoji skrajni višini razvan totalna socialna revolucija. Proletariat si mora pripraviti tla povsod, kamor koli sega njegov vpliv, da izvojuje boj proti suženstvu in reakciji.

Zato ne sme pozabiti, da je tudi občina ustvarjena na razredni razliki kapitalistične družbe, ravno tako, kakor država sama. Politiška moč kapitalističnega razreda, ki se zreali v vsej nagoti v današnji državi, je tudi v občini sredstvo za izrabljanje vsega produktivnega, a neposledujočega razreda. Historična naloga proletarijata je, da odstrani to političsko moč, ki je, kakor pravi Marks, oficijelni izraz razredne razlike v državi, deželi in občini.

ŠE JEDNA SOCIALISTIČNA ZMAGA.

Pri lokalnih volitvah v Jerome, Arizona, je bil pred jednim tednom izvoljen sodrug S. S. Balkard mestnim županom in sodr. John Lyons aldermanom. Republikanci in demokratje so se skupno na jednem ticketu borili proti socialistom, a so žalostno propadli. Prebivalci mesta Jerome so večidel

unijski rudarji, zvesti pripadniki organizacije Western Federation of Miners. Delavstvo se drami že povsod.

NAŠI ZASTOPNIKI.

Colorado City, Colo.: Drag. Pogorelec.

Za Chicago in okolice so naši zastopniki: Mike Kulovec, John Jereb in Anton Anžiček. Za severno stran Chicago je: Joe Zaverbnik ml. 440 N. Curtis St. La Salle, Ill.: John Puček.

Filip Godina, za Indianapolis, Ind. in Anton Mesec, Indianapolis Ind. za okolico Severno stran. Zastopnik: Jože Radelj, box 275, Frontenac, Kans.

Frang Vogel, b. 134. Girard, Kas. in za Franklin Kans.

Pongrac Jurse, za E. in W. Mineral, Kans.

Niek Vuksinič, Chisholm, Minn. za ta okraj in okolico.

Za Minnesota: Jernej Črnogoj, Box 477 Eveleth, Minn.

Anton Sterle, box 344, Gilbert, Minn.

Hibbing, Minn.: Frank Hitti. St. Louis, Mo.: Vincent Cankar.

John Gašperin, 22. Stag St. Brooklyn, N. Y.

Cleveland, O. Frank Černe in Frank Cirk, za Cleveland in okolico.

Lorain, O. in okolico Frank Vevar.

Joe Pakj, za Pennsylvanije. Conemaugh, Pa.: Frank Podboj.

Darragh, Pa. in okolico: Ivan Ring.

Toni Mrak za Hackett, Pa., in okolico.

Johnstown, Pa.: Math. Gabrenja.

Louis Glažar za Sygan, Pa. in okolico.

Vandling, Pa.: Frank Verbaj, box 135.

Willoek, Pa.: Jakob Dolenc, box 3.

Davis, W. Va.: John Mesojedee, Box 337.

Kenosha, Wis.: Ignac Radovan.

Cumberland, Wyo.: Lozekar Gašper.

Hudson, Wyo.: Anton Jalovčan.

Rock Springs, Wyo.: Valentin Stalick.

Za Pueblo, Colo.: Karl Batista.

Slov. soc. klub šte. 4.

v La Salle, Ill. ima svojo redno mesečno sejo dne 26. junija.

Dnevni red je zelo važen. Voliti bo treba tudi odbornike za državno organizacijo.

Vsled velevažnega dnevnega reda je potrebno, da se vsi sodrugi vdeležijo točno redne seje.

S soc. bratskim pozdravom Val. Potisek, tajnik.

Osnujite si dom v slovenski koloniji.

Ako želite posedovati lepo, rodovitno in dobro farmo od 40 akrov ali naprej, tedaj lahko kupite zemljišče tukaj v naši slovenski koloniji, če tudi je vaš denarni kapital še majhen. Najsiromasnejši delavec, oženjen ali samec, si lahko tukaj ustanovi lepo gospodarstvo. Pišite nemudoma vsi za podrobna poročila. Ne odlašajte!

Adresirajte: THE JAMES W. GOOD COMPANY, ASHLAND, WIS.

Najlepša in najboljša obleka Vas velja najmanj v

Največja izbira klobukov. **LAWNDALE CLOTHING HOUSE** S.W. Corner 26th & Central Park Ave. Srajce vseh vrst in cen.

RUDOLPH LAYER

LASTNIK

Obleke po mere naša posebnost.

FRANK UDOVIČ,

EKSPRESMAN

1343 W. 18th Street

pri Blue Island Ave.

CHICAGO, ILLINOIS

Prevažna pohištvo, premog, drva in drugo. Oglasite se pri njem. Oddaljeni rojaki naj pišejo dopisnico.

ČE RABITE EXPRESS

kočijo, seno za živino in sploh reči, ki spadajo v stalno stroko se oglašite pri

W. J. BRENNAN,

1132—1st St. La Salle, Ill.

TELEPHONE 380 R.

— izdelovatelj —

sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pljač.

1837 So. Fisk St. Tel. Canal 1405

Poročilo se glasi, da so delavci v Egiptu letos prvič praznovali mednarodni delavski praznik prvi maj. Praznovanje je imelo socialistično lice. Giblje se, giblje tudi v najtemnejših kotih sveta.

NA VSE SLOV. SOC. KLUBE V AMERIKI.

Vsem slov. soc. klubom priporočam slov. soc. zveza, da vsak klub odpošlje vsaj enega delegata na prvi jugoslov. soc. kongres v Chicago.

Da se vsaj nekoliko razbremenijo klubi glede stroškov za delegata, je slov. soc. zveza sklenila na seji dne 18. junija t. l., da oskrbi slov. soc. delegatom brezplačno hrano in stanovanje za čas kongresa v Chicagi.

Vsak delegat mora prinesiti s seboj pooblastilo, katerega naj podpišeta tajnik in predsednik seje, ko je bil voljen delegat.

Vsak delegat naj nemudoma naznani, po kateri železnici se bo pripeljal v Chicago, da ga bodo sodrugi pričakovali na železniškem peronu in odvedli v njegovo stanovanje.

Sodrugi upoštevajte to!

Za socializem

John Petrič, tajnik zveze

1632 W. 22. St. Chicago, Ill.

Prehlajenja se lahko izbežite in bolečine v vratu ter v prsih minejo takoj, če se napravi par močnih drgnjenj s “Pain Expeller,” kakor je popisano v knjižici, v kateri zavijta steklenica. Sredstvo se lahko kupi v Ameriki v sleherni lekarni za 25 centov steklenica, treba pa je paziti na to, da je varstvena znamka s sidrom na kartonu in na steklenici.

KNJIGE

v zalogi “Proletarca”.

Socializem 1 zv.	\$.10
Socialna demok. in kmēt. lj. 2 zv.	.05
Zakaj smo socialisti, 3 zv.	.10
Komunistični manifest, 4 zv.	.20
Kdo uničuje proizvodnjanje v ma- lem, 5 zv.	.15
Kat. svetovno naziranje in svo- bodna znanost, 7 zv.	.35
O konsumnih društvih, 8 zv.	.10
Kapitalistični razred, 9 zv.	.15
Nevarni socializem, 10 zv.	.15
Narodno vprašanje in Slovenci, 11 zv.	.15
Strahovi, 12 zv.	.15
Vojna in soc. demok.	.15
Primož Trubar in slov. ljudstvo.	.05
V dobi klerikalizma.	.20
Razprave	.30
Občinski socializem	.35
Francska in drugo	.25
Iz nižnj življenja	.50
Moderni socializem	.10
Socialistični katekizem	.10
Džungel	1.25

Slovenec in Hrvat priporo-
čam svoje moderno brivnico.

FRANK ZORNJAK,
1837 So. Centre ave., Chicago, Ill.

Importiran starokrajski tobak vsake vrste

za cigarete, pipe in žvečenje. Im-
portirane cigare in cigarete. Vse
pristno in po zmernih cenah.

VAC. KROUPA,

1225 W. 18th St. Chicago, Ill.

Halo, Johnny!

Kje si pa bil včeraj? Saj veš kje, tam
kjer je največ zabave. Ali še ne veš
da je največ zabave v GOSTILNI.

John Košiček,

1807 So. Centre Ave. Chicago, Ill.

Sodrugi! Priporočaj-
te hrvatskim delavcem
“Radničko Stražo”!

I. STRAUB URAR

1010 W. 18th St. Chicago, Ill.

Ima večjo zalogo ur, verižic, pre-
stavn in drugih dragotin. Izvršuje tudi
vsakovrstna popravila v tej stroki po
zelo nizki ceni.

Obiščite ga!

Društvene regalije, kape, prekoramnice,
bandera itd.

za slovenska društva najboljše preskrbi

Emil Bachman

1719 So. Centre ave., Chicago, Ill.

Slovenec in Hrvatom!

namenjamo, da izdelujemo namenske

obleke, po najnovejšem kroju. Unijsko delo; trpežno in lično
V zalogi imamo tudi razne druge potrebščine, k spa.

daji v delokrog oprave — oblek.
Pridite in ogledajte si našo izložbo.

Z vsem spoštovanjem

J. J. DVORAK & Co.
UNION CLOTHIERS—TAILORS
598 600 BLUE ISLAND AVE.

DOBREGA FOTOGRAFA

Povsod cenijo. Zato pojdite k

Wilke

kteri izvrstno fotografuje.

Najboljše delo. Cene zmerne.

1438-1440 BLUE ISLAND AVE., CHICAGO.

NA VOGALU 14. PLACE.

TELEFON CANAL 287. USTANOVLJENO 1883.

Izdelujemo obleke po meri
po \$20, \$22, \$25.

Prodajemo gotove obleke po
\$10, \$12, \$14, \$15.

Imamo veliko zalogo modernih klo-
bukov v najraznovrstnejših bojah.

V zalogi imamo tudi veliko zalogo srajc, kra-
vat, jank, spodnjih hlač, opank, i t. d.

Za mnogobrojna naročila se priporoča **JURI MAMEK,**

PRVA HRV. TRGOVINA ZA OBLEKE

1724 S. Centre Ave., Chicago, Ill.

Zdravljenje v 5 dneh

brez noža in bolečin

Varicocele, Hydrocele (RAZŠIRANJE ŽIL)

Ozdravim vsacega, kdo trpi na Varicocele, Strieturi. Dalje
ozdravim nalezljivo zastrupljanje, živčne nezmožnosti, vode-
nico in boleznitličoših se možkih.

Ta prilika je dana tistim, ki so izdali že velike svote
zdravnikom ne da bi bili ozdravljeni in moj namen je, po-
kazati vsem, ki so bili zdravljeni od tucatov zdravnikov
brezuspšno, da posejdem le jaz edino sredstvo, s katerim
zdravim vapočno.

Za nevarno zdravljenje ni treba plačati — le za vapočno.
Ozdravim pozitivno želodčne bolezni, pljučna, na jetrih
in ledvicah ne glede kako stara je bolezen.

Tajne moške bolezni zdravim hitro, za stalno in tajno. Živčne onemoglosti,
slabost, zguba kreposti, napor, zastrupljanje in zguba vode. Pljučna, naduho,
Bronchitis, srčne bolezni in pljučne zdravim z mojo najnovejšo metodo.

Ženske bolezni v ozadju, beli tok in druge zdravim za stalno. — Zastrupljenje
in vse druge kožne bolezni kakor prišče, ture, garje, otekline. — Močni tok in
druge bolezni. Preišče in svetuje zastoj.

DR. ZINS, 41 SO. CLARK ST., CHICAGO. (Med. Randolph in Lake St.)

Uraduje: od 8 ure zjut. do 8. ure zvečer. V nedeljo: od 9 ure zjut. do 4 ure pop.

ALOIS VANA

— izdelovatelj —

sodovice, mineralne vode in raz-
nih neopojnih pljač.

1837 So. Fisk St. Tel. Canal 1405

Jako važno vprašanje?

“Ali sem že poslal zaostalo na-
ročnino na “Proletarca”?

Še ne! —

Tovariš Sebastijan.

(Konec.)

In pograbil sem z vso močjo za tako bilko, da sem padel potem še globlje. Kdo vé, kako se je to zgodilo? Jaz ne vem, ali je bil to gol slučaj? Zašel sem v eno onih javnih hiš v predmestju, ki imajo okna vedno zastrta. Tam sem našel žensko, ki me je znala prikleniti nase. A kadar sem najbolj želel po njej, tedaj me je suvala od sebe, delala z menoj, kot z ničvredno stvarjo, da sem ji bil potem še gotoviji plen. To je bila ona bilka, katere sem se oprijel z vso besnostjo propadajočega življenja. Kar sem zamudil poprej, premetavajoč se cele noči brez spanja po trdi postelji, to sem hotel dobiti sedaj. . . . Zjutraj sem prihajal domov zaspan, telesno uničen in duševno potrt. Dve uri nemirnega spanja je sledilo tem ponočnim orgijam. Potem sem taval cel dan po ulicah, brez cilja in brez življenja. Za delo sem bil popolnoma nesposoben, in tako sem postal cel, popoln norec.

Moja bolezen je bolj in bolj narasčala. Nalezal sem ostudno bolezen, ktere sem se smrtno prestrašil. Sedaj sem samo še dihal. Volje sem imel le toliko, da sem svojo ostudno bolezen prikrival pred ljudmi, brezmišlno prepuščajoč konec neskončnemu. Tako je prišel predvečer k popolnemu potu naš edružnice. Rešitve ni! Okolo nas samo blato, vlažno močvirje, v katerega smo se pogrezli do vratu. Sin nečistnik, oče prekrasen lopov, ki je zapustil službo in zavrgel dostojnost, da je mogel brezskrbne popivati po beznicah. Tedaj sem se sramoval, kakor še nikdar v življenju pred malo, drobno a čisto Justino, ki je trpela v tem smradu zavoženega družbinskega življenja nadčloveške muke. Nisem si ji več upal pogledati v obraz, zakaj vkljub vsej pripadlosti sem jasno videl njeno veliko nedolžnost, trpljenje in muke in svojo ničevnost. Njeno upanje rešiti mene in očeta pred pogubo, ki se je naglo bližala, je bila utopija, ki se je končavalav jokavi ginjenosti in brez-pogojnemu udajanju vsemu.

Moja bolezen je napredovala rapidno. Po cele dneve sem se valjal po postelji, kričal v strašnih bolečinah, katerim se je pridružila i negotovost zavrnjenega verskega prepričanja. Religija je pričela name delovati kakor v najmlajših letih, in trpel sem strašne duševne muke. Zatekal sem se k Bogu in molil. V svojih pustih fantazijah sem trenotek pozabil na bolečine, na življenje, na sebe. . . . Vedno je vstajala pred mojimi očmi slika, ki sem jo videl nekoč na neki razstavi in ki je predstavljala večno pogubljenje. . . . Kmalu pa me je zopet napadla besnost bolezn in slike so izgubile, druga za drugo. Krčevito sem grizel blazine in strašne kletvine sem izustoval, ki so me napravile še besnejšega. Tako so počasi prešli dnevi, v katerih sem osamljen besnel dalje. Noči pa so bile še strašnejše in morilska mrzlota me je pretresala in strašne fantazije so mi bučale po glavi. Časih sem nenadoma zaklical:

"Jaz sem nečistnik, ona pa je čista!"

Naposled se je oče ujezil in poklical ljudi. Ti so me zvezali. Njegova blaznost je popolna! — so rekali drug drugemu in se pomilovalno ozirali name. A jaz sem ležal tam kakor divja žival, in da bi bil tedaj prost, bogve, kaj bi se bilo zgodilo. Divje misli so mi še vedno polnile glavo in notranje razburjenosti sem se tresel kakor mrzličien.

Naposled sem se nekoliko umiril in začel sem zopet misliti. Zunanaj je bila tema in od daleč se je čulo zamolklo grmenje. V sobi na mizi je gorela luč. Z glavo sem se ožrenil in ozrl naokoli. Justina je napravljena, na pol ležeč, na pol sedeč, utrujena zaspala na svoji postelji. Njena prsa so se naglo vzdigovali in padala. Oče je ležal znok. Od njega se je po celi sobi širil duh preobilo zavržtega žganja. V pijanosti je mrmral pretregane stavke brez zveze in jasnosti.

Počasi sem vzdignil glavo. Zarek upanja mi je preplul dušo. Sedaj sem spoznal, da pridem lahko z usti v dotiko z vrstico na rokah. Višnjeve lise na roki so izstopile in silno me je skelelo.

Nekoliko sem privzdignil doki, da so se vrvi napele še bolj, z glavo pa sem se približal volzu. Pričel sem gristi. Od začetka se mi je zdelo, da grizem zaman. A počasi sem vrv zgledal na več krajih. Tilnik me je bolel od napenjanja, a tudi v čeljustih sem kmalu čutil bolečine. Pol ure je minilo, preden sem prigrizel vrv na pol. A bil sem obenem tudi tako truden, da so se mi začele zapirati oči in sem moral skoro vsako minuto počivati. A prost sem hotel biti, samo prost!

Čim bolj se me je bližal svojemu cilju, tem razgretjša je postajala moja fantazija. Z njo pa se je zopet budila besnost, ki se je za trenotek umaknila, da bruhne potem še silovitejša na dan.

Vezi so odjenjale in globoko sem se oddahnil. Nekaj grenkega se je pojavilo nekje v moji duši; to je bil cinizem bestije, ki se je napravila na drzen naskok.

Bolna besnost me je omamila in zavila v gorčo temo, da sem se lovil in skušal gledati; oči, široko odprte, so zrlle v temo. Splazil sem se k mizi in prijel nekaj trdega, mislim, da je bil kuhinjski nož. Nakrat se je zasvetilo. Dva rdeče obrobjena očesa sta mi strmelala nasproti. Gledal sem zopet kakor skozi gosto meglo, za katero so se vrstili mračni meblji.

Oče se je zbudil in megledal s široko odprtimi očmi kakor nezavedna žival. Vedel ni, ali je to istina, kar vidi, ali so sanje, težke, nepotrebne sanje. Ob svoji postelji je omahovala Justina in bila blede kot smrt. Strah je bil tako velik, da ni bilo čuti nobenega glasu. Dve debeli meseni roki sta se stegnili proti meni, zopet je nastala tema in dasi se mi je zdelo, da stojim mirno, sem vendar hropel kakor konj. Tisoč igel se mi je zabodlo v telo, po licih se mi je usula mokra vlaga in obenem se mi je zdelo, da mi je senca prerezal glavo od senca do senca. Nekaj se je prerivalo, hropelo, vzdih se je nagibal semtertja, se vzdigaval in padal. . . . Dalje: Nekaj trdega sem tiščal v roki, ki je bila, kakor bi bila lesena, in mi jo je neznana teža tiščala na život. Vzdignil sem jo, tisoč igel se je zopet zarilo v meso in po glavi mi je zabobnelo kladivo.

Udaril sem, da je kar treskalo, nož se je ustavil, zadel ob trdo kost in temno zazvonel, nekaj se je pogreznilo in padel sem na mehko stvar in se onesvestil. — Oče je umiral pod mojim telesom. . . . "Kako? Morilec!" sem zakričal bolešno ves prestrašen. Moj tovariš je pripovedoval to toli hla dno, da me je njegov zadnji stavek vzdignil in da me je postalo v temnem prostoru groza. Sedaj se mi je zdelo, da leži poleg mene živčno silno bolan človek, in bilo mi je, kakor bi bil zaprt med divjimi zvermi. On pa je ostal miren in po kratkem odmoru votlo dodal:

"Taka je moja povest, in sedaj kakor se končuje vse enake povesti ti svojo. Končala se je tako, vesti — v blaznici. Črez leto dni pa sem bil prost in povedali so mi v veliko začudenje, da sem zdrav!"

Vso noč nisem zatisnil očesa in tresel sem se strahu kakor biljka v jutranji rosi. Ko sem se slučajno dotaknil njegove ostudno mrzle roke, sem začutil, da se mu trese. Opazil je moj strah in se zlobno zasmejal in rekel: "Ne boj se, ne storim ti nič zalega!"

Po dolgi večnosti teme sem končno opazil prvo sanjavo svetlobo, ki se je plazila skozi špranje v hlev. Sebastijan je baš zaspal in je hrupno smrčal. Odšel sem; on me ni opazil. Šele na dvorišču sem se globoko oddahnil prečute groze in strahu. Vas je spala v globokem miru, in snežilo je, kakor bi padale cunje, in sneg je zakril in zametal vsa peta. Gazil sem po snegu na celem dalje, hiteč od tega groznega kraja. Črez dva dni pa sem srečal Sebastijana v tržaki prosti luk, kjer je nosil vreče, tako težke, da so pokale njegova pleča.

Ustrašil sem se ga, a on se je zaničljivo nasmehnil, beseda mu je zastala na ustnicah in obrnil se je proč.

Slov. soc. klub št. 3. v Cone-

EN DAN.

(Spisal M. Arcibašev. Poslovenil Jože Zavertnik.)

. . . Mogoče je Arzenjev sanjal vprav to noč o jasnem, solnčnem jutru, o prozornih in minljivih sencah, ki trepečejo v svoji biserni sreči. Vedno je sanjal tako, ker so njegovo dušo polnile kakor tiha in nežna godba jasne, krasne in prijetne slike.

Zbudila ga je njegova sestra. In Arzenjev se ji je nasmehnil prijazno, ker ni še mogel ločiti njenega nežnega obraza z velikimi, temnimi očmi od sanjavih, in prozornih slik, ki jih je gledal v spanju. Ali sestra je zapustila sobo takoj in je še le med vrati dejala s čudovito previdnim izrazom:

"Veš, danes se gotovo nekaj zvrši. . . . Ljudje prihajajo in odhajajo. . . . Vstani, poglej."

V prsih Arzenjeva se je pojavilo neko neprijetno moreče čuvstvo. Nakrat se je spomnil ogromnega, velikanskega dela, ki ga je opazil že na vseh straneh in katerega tragična velikost in sirova sila ste ga mučile. In ogromni pomen tega dela je bil zdaj visoko nad njegovim življenjem.

V njegovi duši se ni pojavil odmev, marveč le nemirno sočutje: najraje bi zopet legel, si pokrtil glavo in zopet sanjal krasne sanje, ki so tvorile visoko steno med njegovo osamljeno dušo in sirovimi, viharinimi, trdimi in tujimi dogodki.

Pred vrati se je zopet oglasila setra:

"Grožno, strašno! . . ."

Sree Arzenjevo se je krčilo, kot bi se odtrgalo in tolklo bolešno in zamolklo v nerazumnem nemiru. Odgovoril ni nič in vstal je.

Vreme je bilo jasno: v okna je zrla belo, mrzlo nebo. Dozdevalo se mu je tako mrzlo in belo, kot bi polnilo celo sobo. Arzenjev je pristopil k oknu in gledal na ulico. Bila je prazna. Nasproti so stale visoke hiše s črnimi slepimi okni; nad njimi je ločilo belo, kalno nebo in zdolaj je bila trda, čudovito ravna in bela zemlja. Na tej ulici sploh ni bilo živahnega prometa; zdaj je na Arzenjeva vplivala ta praznота, kot bi označevala nesrečo. V bližnjem trenutku je gibal okoli vogala ena sama človeška postava v črni obleki, kot bi bila priplepljena zgoraj in na beli zemlji. Neki vzrok je obudil in Arzenjevu čutstvo, da ta človek gotovo koraka proti zimski palači. Dozdevalo se mu je nemogoče, da bi mož šel kot večeraj in prevčerašnjim, ne da bi kričal, gestikuliral in se oziral na delo! . . .

Okoli vogala je prihajalo večinev takih postav. Korakali so številnejši in še številnejši, dokler niso nakrat, kot bi prodrli jez, pokrivali belo ulico; pomikali so se počasi, pa vedno v eni smeri naprej. To je bilo v resnici nekaj nenavadnega in groznega.

Arzenjev je odstopil od okna. Zdaj je prišla njegova sestra, s črnimi lasmi, v črnem jopiču in sivo čepico iz kožuhovine na glavi. Na njenem licu se je razprostirala lahka rdečica, oči pa so bile temnejše in ležale so globlje kot navadno.

"Pojdem tje. . .", je rekla, ne da bi pogledala brata.

Kam? je vprašal Arzenjev, čudeč se.

"Ah," tje. . . Na ulico. . . . Hočem videti, kaj je. . . Tu ne morem sedeti."

"Kaj, ti hočeš, je odgovoril Arzenjev in nalahno stresnil rame."

Spomnil se je razgovorov z njo, tekom katerih je skušal nji dokazati zaman, da se s sirovo silo brez ljudskogospodarske izobrazbe, le z mečem in krkvo ne da osrečiti ljudi. Taki razgovori so vedno zrahljali nežno in svitlo vez med bratom in sestro. In tudi sedaj nista drug drugemu pogledala v oči, da ne bi našla smrtno protislovje v njih.

Saša je odšla. Ena ura je že minola, pa še druga. Stanovanje je bilo prazno in mrzlo. Koraki Arzenjeva so odmevali po praznih sobah, v jedilnici je pa ura delila čas čudežno in jekleno, ki je mineval počasi. Arzenjev je pil čaj, skušal je siliti. V njegovih prsih se je pa vedno oglašalo neko bolešno čutstvo, ki ga je silito k oknu. In kedar je Arzenjev pristopil k oknu, videl je vedno eno in isto: enakomerno, vtrudljivo

ibanje naprej, ki je kot črni madeži posamezno ali pa v množini pokrivalo ulico prek in prek. Kot zamotana, črna mreža, podobna jati vran visoko pod nebom, so korakali ljudje neprenehoma naprej.

Bel mraz je prihajal skozi okno in barve, katere je prodl, so ležale mrzlo, mrtvo in prozorno na vratih. Arzenjev je ježno odložil čopič, pristopil je k oknu in tiščal čelo ob ledeno mrzle šipe.

"Vsi gredo," je mislil. "Kam? . . . V smrt, da si bodo prihranili mučne muke eksekucije. . . . Naj bodo v pravem, da hočejo biti srečni in hočejo imeti za jesti. Ali res živimo, mar je res velikansko duševno delo, ki je človeštvo skozi stoletja in stoletja dvignilo na stopinjo radi tega tu, da bode-mo radi kosčka kruha in kurjave, zavrgli vse, da bode zopet vladala pest! . . . Naj zmagajo — kakšna bode ta zmaga? . . . Ali bodo ljudje čistejši in pohlevnejši?"

Ulica je bila v tem trenutku prazna. Toliko čudnejši je bil prizor, ko se je nakrat posamezna, nežna, gibčna ženska postava prikazala v tej beli samoti.

"Kje je Saša?" je vprašal Arzenjev samega sebe, katerega srce je bilo nemirno. Šel je v kuhinjo. Tu se je zibala kuharica kot medvedka in ropotala z lonci.

"Ali veš, kaj se vrši na ulici?" je vprašal Arzenjev.

Kuharica je vlivala umazano vodo v lijak in odgovorila je:

"Govorijo, da delavci naskočijo zimsko palačo. . . . Povsod so ljudje. . . . Na Nevskiju bodo pa streljali. . . . Vojaki." Arzenjev je pogledal pazno in odhajal je počasi v svojo sobo.

"Ah, to se ne bo zvršilo," je rekel in z roko gibal tolažeče.

Ali od tega trenutka ni mogel bivati v mrzlih in zaduhlih sobah, v katerih ga je še večeraj veselilo in ogrevalo samotno delo, v katerih je sedaj vladala mrtvaška praznота, v katere je sedaj skozi okna prodirala bela svetloba in po katerih so se čuli strašni glasovi. Arzenjev se je oblekel in odšel na ulico.

"Zakaj sem jo pustil oditi? . . . Odsvetovati bi ji moral," je mislil in čelo se mu je gubanilo.

Ljubek, nežen obraz Saše z velikimi očmi je zginit v drvenju velikega in brezmejnega mesta. Arzenjev je vedel, da jo ne bode našel. Pri teh mislih ga je pa navdajalo čutstvo, da se bo pomiril, če bo hodil po istih ulicah in delil z njo vernost.

(Nadaljevanje)

DELEGATJE ZA PRVI JUGO-SLOVANSKI KONGRES V CHICAGO.

Slov. soc. klub št. 1. v Chicagi, Ill.: Sodr. Mike Kulovec in Frank Petrič.

Slov. soc. klub št. 2. La Salle, Ill. sodr. J. Bratkovič.

Slov. soc. klub št. 3. Conemaugh, Pa., sodr. Frank Podboj.

Slov. soc. klub št. 4. Glencoe, Ohio sodr. Nace Žlemberger.

Slov. soc. klub št. 9 "Proletarka" v Chicagi, sodr. Helena Zavertnik.

Jugosl. soc. udruženje Alleghe-ny, Pa., sodruga Tomo Bešenč in Blaž Žikič.

Jugosl. soc. žensko udruženje v Chicagi sodruginji Katarina Strahota in M. Horvat.

Tajnike slov. soc. klubov prosim, da mi nemudoma naznanijo imena delegatov, da jih objavim "Proletareu."

Vsak delegat naj mi sporoči, s katerim vlakom se bo pripeljal v Chicagi, da ga bo kateri čikaških sodrugov pričakoval na železniškem peronu.

Upošteвайте to in zvršite!

John Petrič, tajnik slov. soc. zveze.

Nota: Naslov glavnega tajnika slov. soc. zveze se glasi: John Petrič 1638 W. 22. St. Chicago, Ill.

Vse pritožbe glede uredništva in upravnistva naj se pošiljajo direktno predsedniku "Jugoslav. del. tisk. družbe" Franku Podlipcu, 604 N. Curtis, Chicago, Ill.

Glavna potreba.

V vsaki nerednosti, ktero hočemo popraviti, je glavna potreba, da vidimo, kaj je njen vzrok. Ko se užrok enkrat odpravi, bo red kmalu zopet* ustanovljen. Dober zdravnik bi vsakokrat poskušal iznajti vzrok bolezni, pred ko je zamore znastveno in vspešno zdraviti. Ako hočete v slučaju bolezni vedno pogledati do njenega izvora, boste mnogokrat našli, da izvira iz želodeca. Želodec neče delovati in z njim ne celo truplo. Ako pa ste uspešni, da odpravite želodčno bolezen bodo vsi telesni organi zopet jednostavno začeli delovati in vaše truplo bo povse zdravo. Edino srodstvo, na katero se v takovih slučajih zamorete zanašati, je Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino. Ono vam bo ozdravilo vnetje želodeca, pomnožilo njegove izčiščenje ter okrepilo vaše mišice. Pomagalo vam bo, da zopet zadobite čisto, polno kri, ki je glavna potreba zdravemu telesu.

V lekarnah Jos. Triner 1333—1339 So. Ashland Ave. Chicago, Ill.

VSAK SOCIALIST

Vsak socialist bi mogel nositi znamenje, kedar pohaja na pic-nike na prostem. Znamenje iz svile in z vprašanjem: Kaj je prav? (What is right?).

Naročajte takoj. Pričeli bomo z delom ko dobimo naročila. Priporočajte to znamenje vsem sodrugom in sodruginjam. Cena je nizka, le 35 et. komad.

Pošljite naročila takoj! J. E. L. 829 — 12 St. Denver Colorado.

Pri naročilu omenite ta list.

Sodrugi! Pripravljajte se za prvi jugoslovanski socialistični kongres v Ameriki. Naš prvi zbor je prvi korak k velikemu delu, ki mora vspeeti. Sodrugi, pripravljajte in pripravite se dobro!

ROJAKI! POZOR!

Kdo hoče piti domače naravno vino, naj se oglasi pri FRANE ČEHU, 1703 S. Centre av. Chicago, Ill.

Belo in črno vino razprodajam sedaj po \$1 galon. — Rojaki, sežite po njemu, dokler ga imam še v zalogi. 4x.

KDOR HOČE IMETI

dobro obleko najnovejšega kroja, okusno in trpežno delo, naj se oglasi pri

MIKE KASTRUN-U KROJAČ

1842 S. Center Ave., Chicago, Ill.

— Pridite in pogledjte! —

M. A. Weisskopf, M. D.

Izkušen zdravnik.

Uraduje od 8—11 predpoldne in od 6—9 zvečer.

1842 So. Ashland Ave.

Tel. Canal 476 Chicago, Ill.

LOUIS RABSEL

moderno urejen salun NA 113 MILWAUKEE AVE., KENOSHA, WIS. Telefon 1199.

Angleščina

brez učitelja! Slovensko Angleška Slovnica, Tolmač in Angl. Slov. Slovar stane samo \$1.00, in je dobiti pri

V. J. KUBELKA,

538 W. 145 St., New York, N. Y.

Pišite po cenik knjig!

Aka hočeš dobro naravno vino piti, oglasi se pri

JOS. BERNARD-U

1903 Blue Island Ave.

Telefon Canal 842 CHICAGO

Pri njemu dobiš najboljša kalifornijska in importirana vina.

Najboljše in najfinejše obleke

so po niski ceni na prodaj pri H. SCHWARTZ,

16—18 N. Halsted St., Chicago.

Velika zaloga klobukov, čepic, čevljev, perila in kovčkov.

Kdor kupi za pet dolarjev, dobi darilo.

DR. RICHTER'S PAIN-EXPELLER

Kaj ti koristijo močne mišice, če trpiš na revmatizmu.

PAIN-EXPELLER

dobro vdrnjen, ti takoj olajša bolečine in odstrani njih vzroke.

Po 25c in 50c v vsaki lekarnah

F. Ad. Richter & Co., 215 Pearl St. NEW YORK

Pazite na varstveno znamko s sidrom.

JOS. PREZEL, Slovenska Grocerija,

1932 West 22nd Street, med Robey in Lincoln ul.

VOZI NA DOM.

ROJAKI v Waukeganu!

Če kočete piti dobre pijače in se zabaviti po domače pojdite k

B. Mahnich-u, 714 Market Street, Waukegan.

Pri njemu je vse najbolje. Kdor ne vrjame, naj se prepriča.

Joseph Kratky,

1645 W. 21st Pl., Chicago, Ill.

Izdelovalec najfinejših cigar vsake vrste. Na debelo in drobno.

Sodrugi! Priporočajte hrvatskim delavcem "Radničko Strazho," edini hrvatski socialistični list v Ameriki. Naročnina \$2. na leto. Naslov: 1209 W. 18 Str. Chicago, Ill.

POZOR! SLOVENC! POZOR! SALOON

s modernim kegljiščem

Sveže pivo v sodčkih in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter unikijske smodke. Potniki dobe čedno prenočišče za nizko ceno.

Postrežba točna in izborna.

Vsem Slovincem in drugim Slovanom se toplo priporoča

MARTIN POTOKAR, 1625 So. Centre Ave. Chicago

POZOR!

Podpisani naznanjam rojakom v Chicagi in okolici, da sem odprl novi saloon na 825 Blue Island Ave. Točim dobro pivo, vino in dobro visko. Se priporoča

John Mladič

2236 So. Wood St. Chicago

Leopold Saltiel

ODVETNIK

v kazenskih in civilnih zadevah.

Auto Phone 6065.

Office Phone Main 3065

Residence Phone Irving 4170

URAD: 27 METROPOLITAN BLOCK

Severozap. ogel Randolph

in La Salle ulice

Stanovanje: 1217 Sheridan Road.

HALO! HALO!

Kam pa! — Na sveže pivo in čisto dobrega vina k

Frank Mladiču

1832 S. Centre Ave.

tam se bomo imeli po domače.

To je pogovor s ceste, ki priča o našem saloonu.

Frank Mladič,

1832 S. Centre Ave., Chicago.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.

Izdravnika preiskava brezplačno—plačati je le zdravila, 1924—26 Blue Island Ave., Chicago. Za dne ure: Od 1 do 8 popol. Od